ГОДИНА XXVII. На Цетињу, у суботу 14 фебруара 1898. БРОЈ 7.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се политическом упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног." на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту; а ко је најучтивије, може се претплатити код г. *Перо Рамадановића*, књиж. прив. агента у Котору а Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 3 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новчића.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

— Њ. Кр. В. Књагиња Клементина, мајка Њ. Кр. В. Књаза бугарског, болује од запаљења плућа. Њ. В. Господар, на особито изражену жељу, прима чешће извјештаје од Њ. Кр. В. Књаза Фердинанда о стању Високе бонице.

— Г. потпуковник Машин, новоименовани изванредни посланик и опуномоћени министар Краљевине Србије стигао је јучер на Цетиње, и данас је прву посјету учинио нашем министру иностранијех дјела г. вој. Гавру Вуковићу.

— Сјутра, поводом рођендана Њ. Кр В. Књаза бугарског, биће у катедралној цркви благодарење, о чему ћемо у идућем броју донијети подробнији извјештај.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ЦЕТИЊЕ, 13 фебруара.

У посљедње доба било је у инглеском парламенту врло значајнијех изјава о спољашњој инглеској политици, које су се тицале кандидатуре Принца Ђорђа, напуштенијех инглескијех захтјева у Китају, и пријатељског уговора с Абисинијом. Петроградско „Н. Времја" констатира, како на све то континентална штампа није обратила скоро никакве пажње. „О могућнијем посљедицама инглеско-абисинског уговора, о промјени што је наступила у узајамнијем односима Инглеске и Русије на далеком истоку, и о пристајању Иглеске уз Русију, Француску и Италију против Њемачке и Аустро-угарске у питању о кандидатури Краљевића Ђорђа готово није било у штампи континенталне Јевропе ни одзива ни тумачења." То ћутање петроградски лист сматра као доказ, како Јевропа не узимље у рачун постојано колебање Сализберијеве спољашње политике у међународнијем питањима, па наставља: „У Лондону добро знаду да је прошло вријеме када је Инглеска могла обмањивати кабинете, којијема се обраћала. Инглескијема државницима мора бити очевидна необходност искрености с Петрогадом и Паризом. Они знаду да простијем обећањима ништа не могу постићи. Жеља Инглеске да се приближи Русији или Француској у питањима међународне политике мора бити доказана фактима. Ако у Лондону држе, да је довољно оно што је у том смислу учињела инглеска дипломација, то је голема погрјешка. Русији на далеком истоку а Француској у Африци потребите су озбиљније гаранције. Па и у питању кандидатуре Краљевића Ђорђа потребито је јамство, да Инглеска, подржавајући ту кандидатуру, не тежи за онијем сврхама, које није скривала њена влада, потичући испод руке јерменски покрет у Азијатској Турској и доказујући прошле године необходност да се бомбардира Цариград сједињенијем јевропскијем бродовљем."

Факт је да све вишеречене појаве у инглеској политици ни мало не годе тројноме савезу, па кад би могли његови органи радо би их и забашурили; а ми знамо да су до јучер издашно говорили о Сализберијевој политици докле су се надали у сукоб између Инглеске и Русије у Китају, који би им као наручен дошао.

Обзиром на инглеско ратовање у Судану, Инглеска је постигла велики успјех, склопивши пријатељски уговор с Абисинијом. Цар Менелик обвзује се тијем уговором, да неће пропуштати преко своје државе оружја и другог ратног материјала махдистима, а Инглеска је са своје стране пристала, да се исправе границе Абисаније, наравно, по њезиној жељи. Пошто је данас Абисинија под упливом Русије и Француске, не може се претпоставити, да је Цар Менелик склопио тај уговор противу воље својијех заштитница, и тај факт у данашњем међународном положају нешто значи, ма колико да се „Н. Времја" труди, да му важност смањи, пошто га је истакло.

Односно кандидатуре Краљевића Ђорђа сада је већ јасно свакоме, да је Русија није напустила. Паришки „Норд" вели: „Русија и велесиле, које су с њом у овом питању сагласне, неће се одрећи ове кандидатуре већ у случају, кад би Крит, поставши сасвијем независан од турске царевине, био сам господар своје судбине. Ова кандидатура остаје, као и до сада, ствар ријешена без опозива, и ако је Русија не ставља на прво и хитно мјесто, то је што она рачуна на врло блиску модификацију погледа двију велесила, које, и ако нијесу отворено непријатељске, држе се још неутралне према овом предмету." У другом саопштењу „Норд" вели: „Није ништа истинито у гласовима, што разноси један дио берлинскијех листова, да је Русија готова, да напусти коју од главнијех тачака свога захтјева односно рјешења Критског питања. Русија, ма како да би рада била видјети двије велесиле централне Јевропе да пристају уз њен програм, неће никад напустити ниједно од начела, које је поставила као једино средство, да се коначно ријеше потешкоће источне кризе." А Петроградско „Н. Времја" вели: „Вијести односно овога питања долазе све повољније. И у листовима непријатељскијем кандидатури Краљевића Ђорђа за критскога генерал-гувернера појављују се чланци и дописи, у којима се признаје ако не отворено а оно индиректно цјелисходност ове кандидатуре. У сваком случају констатира се, да она најбоље одговара жељама самијех Крићана, а то је данас таква чињеница, која се не смије запостављати. Критски прваци одлучно изјављују, да само Краљевић Ђорђе може послужити као јамство мира и поретка на острву. То потврђује и један дописник из Цариграда, који није нимало наклоњен таквом ријешењу критскога питања, у берлинском „Тагеблату." — Ја сам имао придике, вели тај дописник, да говорим са њекијем Крићанима, који овдје живе, и они сви једногласно тврде, да ће критски народ признати за гувернера само Краљевића Ђорђа. На моје питање, зашто не би пристали Крићани да гувернер буде која друга особа, на бно то и који критски прак, одговорили су ми, да у том случају Крит не би био обезбјеђен од иностранога мијешања у унутрашњијем пословима. Што се тиче Русије, то она подржавањем кандидатуре Краљевића Ђорђа показује не само своје саучешће Крићанима него и своју несебичност."

Одмах из почетка ове кризе називало се и нагађало, да се Њемачка неће озбиљно опирати Русији у овом питању; него што се тиче опирања Аустро-угарске, врло је занимљива односна изјава бечког „Рајхсвера," који важи као орган војенијех кругова. Тај лист вели, да је Аустро-угарска дипломација била склона, да понуди Русији своје услуге, да у Цариграду подржи руски предлог, али да је Берлин крив, што је Аустро-угарска изашла против кандидатуре Принца Ђорђа; па „Рајхсвер" овако наставља: „Нама се дала прилика да учинимо Русији једну малу услугу, која нас ништа не стаје, а у нади, да би нам она ту услугу услугом вратила. Ми се нијесмо уплијетали у Киао-Чау у далеком Китају, кад га је Њемачка заузела, јер нас се то не тиче. Али ми имамо свој Киао-Чау на Балкану, и нам је потребно расположење Русије, па за што да нам се из Берлина смета?"

Него само што ће бити зар какве разлике између Китаја и Балкана и између рускијех погледа на Балкан и онијех на Китај!

Књижевност, умјетност и просвјета.

†МИТРОПОЛИТ МИХАЈИЛ.

Глас о смрти овога српскога Јерарха одјекнуо је тужно не само у цијелом Српству него и у Словенству и у цијелој Православној цркви, у којој је велики углед био стекао као њезин чврст стуб, о који су се разбијали сваковрсни таласи са запада, сви опасни лијепом нашем Православљу. Каквом је ревношћу вршио своју дужност архијерејску до посљедњега свога часа најбоље свједочи служба архијерејска, коју је на Сретеније свршио у својој катедралној цркви — два дана прије него се преставио.

Митрополит Михајил родио се у Соко Бањи у Србији г. 1826; основно васпитање добио је у својој отаџбини, а више богословске науке свршио је у Русији с таквијем успјехом, да је још млад г. 1854 постао владиком шабачкијем. Из Шапца је прешао г. 1859 на архијерејски престо у Биограду, с којег је управљао црквом у цијелој држави пошто је постала аутокефалном, до своје смрти, с малијем прекидом, кад је оно био дошао у сукоб са државом.

Блаженопочивши Архијереј у својој апостолској ревности успјешно је радио и на пољу црквене наше књижевности, у којој је заузео угледно мјесто. Посљедњи његов књижевни труд посветио је Црној Гори, написавши дивну службу Св. Петру Цетињском, која је прије три године била штампана у синодалној типографији у Москви.

Митрополит Михајил је био не само велики црквени Јерарх, него и велики српски и словенски патриота, тако да један угледни биоградски лист на његовом гробу вели: „Родољубље и пожртвовање Његовог Високопреосвештенства за свету православну вјеру Христову, за Српство и Словенство, неизмјерна су, ми нећемо ни покушавати да их рећамо — њих ће историја српске цркве и српског народа вјерно описати, и оставити потомству да им се диви, и да слави Митрополита Михаила!"

Покој души а слава имену његовоме!

(Нове књиге.) Примили смо сљедеће нове књиге:

У Синя Моря. Путевые очерки Черногоріи и Далматинскаго побережья. Князъ Дм. Голицинъ (Муравлинъ,) Съ 228 автотипіями по фотографическимъ снимкам Его Свѣтлости Князя Мирка Черногорскаго, А. В. Хрщоновича. А. П. Матвѣевскаго и др. С.-Петербург, 1898.

Ко прати руску штампу; ко схваћа критичне дане, што српски народ преживљује; и ко је тога увјерења да Српству нема спаса без братске помоћи рускога народа: тај одавна сјећа пријеку потребу да се у пространој Русији чује глас правде и истине о невољном политичном стању, и о политичнијем тежњама и осјећајима раздробљеногa Српства.

Истина је, Мајков је написао историју српскога народа, најбољу што је до данас имамо; Лавров је издао дебелу књигу о Владици Раду као владаоцу и пјеснику, чим је расвијетлио и добор дио Српства; Ровински у свом огромном дјелу проучава цјелокупну прошлост и садашњост Црне Горе, које баца свјетлости и на остале дјелове српскога народа: али су то све научна дјела, за специјалисте у науци; а велика руска публика, која прати савремене догађаје није имала што да чита у руској публицистици о политичном стању српскога народа послије берлинског трактата, ма да Српство у својој историји још није преживљавало судбоносније доба.

Што се по рускијем листовима кад и кад дотицало појединијех српскијех крајева, с малом изнимком, то је обично рефлекс иностране штампе, нама вазда противне; али изворнијех извјештаја систематскијех из српскијех крајева у руској штампи није било ни трага, ма да су наше очи упрте у Русију, од које чекамо и захтјевамо помоћи; дочим су Румуњи знали и могли задобити јавно мњење цијеле Јевропе за своју свету ствар!

Што је још горе, залутало се туђинскијем утицајем стрампутицом, па се у најновије доба пренијело све српско питање у Македонију, да се с Бугарима боримо, да тако врата на својој кући трећијема отварамо!

Све ове мисли долазе кад се прочита књига Књаза Галицина, што је пред нама.

Руска аристократија путује по свијема крајевима Јевропе, куда тече струја осталијех јевропскијех туриста, а на српске се крајеве и не осврће; и главна је сврха ове књиге да упути руске туристе преко Далмације у Црну Гору, коју је писац тијем путем у три пута полазио, три љета заусобице. Ту излаже како се путује и што се путем види и ужива, онијем одушевљењем, којијем је сам толико пута на ове стране долазио и своју фамилију доводио; и сав тај пут илустрира оригиналнијем сликама, ради којијех је собом водио нарочите фотографе.

Кроз Црну Гору је путовао до Никшића, тако је ту илустриран и добар дио унутрашњости Црне Горе, особито Никшић, Острошки манастир, исконине на Дукљи и Скадарско језеро. Штета само што се ту не налази Морачки манастир, знаменита Немањићка задужбина, и најљепши наши предјели између Кома и Дурмитора.

Али је за нас у овој књизи важно, што писац мимогред разлаже, да обавијести своје сународнике о политичком нашем стању и животу. Руси су озлојеђени бугарском неблагодарношћу, а мијешају Србе са Бугарима, и велику добит што су Бугари постигли посљедњијем рускијем ратом простиру и на Србе, држећи да је берлински трактат потпуно успоставио Србију, а врло малом је броју Руса познато, да се већина Срба још није ослободила, и да је берлински трактат „потпуно разчланио праву Србију. То што се данас називље Србијом у географскијем учебницама није него само једна од покрајина пространог земљишта, које обухваћа област српске културе. А срце Србије — Босна и Херцеговина, које су јуридички остале турскијем провинцијама, фактички су предане Аустро-Угарској." Па говори о борби Срба у овијем покрајинама и у Далмацији за свој опстанак потпунијем схваћањем тешкога њиховога положаја. Ту њихову борбу подржава увјерење, да је руски народ прати саучешћем. Али не дај Боже — узвикује писац — да то увјерење нестане! Уз то, „на срећу као елемонат постојанога препорођавања српског националног духа постоји Црна Гора, чији је значај огроман у психологији јужнога Словенства."

Посебно говорећи о односима Црне Горе са Русијом у прошлости као и у садашњости, писац то чини са потпунијем познавањем ствари и са највећијем симпатијама особито према нашему срећновладајућему Господару Књазу Николи. „Около њега сабирају се све наде балканскога

Словенства, и он у очима православнијех Југословена изгледа као да их свијех обухваћа. Ако када балканско Словенство опет устане за своју независност, нема сумње, Црна Гора биће крајеугалнијем каменом покрета.“

Говорећи са задовољством о покровитељству, које врши руска влада над Црном Гором, писац кори руско више друштво са његовог индиферетизма према Југословенству и Православљу, приписујући то „разврату погледа, изазваног непоћатнијем германофилством једног дијела руског друштва. У наш руски друштвени живот уњедрило се толико туђинског елемента, да ми морамо имати посла са струјама, које нас непријатно удаљују од тога, чега бисмо се морали тврдо држати. Тај лажни поглед, који нас доводи до закључка, да смо ми Руси једно — а Словени друго, да ми морамо мислити само о себи, и не дробити своје силе на племенски алтруизам — тај је поглед просто стидан.... Срби у своје вријеме играли су прву улогу у словенској култури. У току вјекова првенство је међу преставницима Словенства прешло на нас. Са првенством прешле су на нас и велике обвезе према браћи, који су оборени творцима искуствене историје у област второстепенијех величина.“

Куд циља племенити Рус још се боље види из овијех његовијех ријечи: „Запад нам упорно доказује, да су наши задатци на путу у освајању Истока (азијатскога), да нас чека цивилизаторска мисија међу народима, који не само с нама него ни с ијединијем образованием народом нијесу у сродству. Разумије се, ширење руске православне културе у азијатском пространству не може да се не жели. Али ипак не морамо заборавити, да се напредује не само оштијем утилитарнијем рачунима, него и циљевима вишега својства. Мени се чини, да је у нашем друштву одвећ много инородаца, или да се ми одвећ лако пуштамо њиховом утицају, који очевидно тежи да интернационализује наше погледе. Сви су они врло поштени инородци, одани Русији, чији су поданици, али се од њих не може захтијевати проницљивост нашијех рођенијех насљедственијех идеала. Општећи с нама, они нам намећу туђе идеале. То се може спорити, али је неспоран факт, да су умствене струје по провинцијама, гдје преобладује безусловно чисто руски елеменат, много националније од умственијех струја у Петрограду. Данас кад смо наше циљеве постигли, када глас Русије звучи у међународном хору јаче од свијех осталијех, ми бисмо били дужни, силом логике, да се обратимо томе, чим се има особито облагородити наш успјех... Као што сам казао, наша је влада посљедњијех година доста учинила за Црну Гору и усвојила тачан поглед на значај књажевине у словенском питању. Али у оваквим питањима потребито је и учешће друштва, потребито је да се оно сјећа блиског сродства са Србима, и да упознаде Србе, њихов живот, историју и идеале. Наше незнање у томе обзиру јесте факт анормалан, и тијем жалоснији, што служи основом лакомисленог суђења у питањима, у којијема само обавјештеност може довести до правијех закључака. Нема сумње, Руси су у опште људи осјетљива срца. Кад они дознаду што морају знати о положају Срба изван Србије, када се упознаду са данашњијем стањем у Босни и у Херцеговини и са моралнијем значајем прекрасне Цане Горе — одмаће се збити потпун поврат у јавном мњењу.“

Толико је доста да се види каква племенита душа дише из ове књиге, каквијех се још није писало у корист српске ствари. Смјели али тачни поглед пишчев на српско питање изазваће му много непријатеља; али то је оно баш што доказује, да су ови скромни „путевые очерки“ изванредна појава у публицистици.

Утицај ове књиге мора бити у толико виши, у колико је име Књаза Галицина добро познато у руској књижевности, и у колико он спада и по рођењу и по положају у највише кругове руске престонице.

То име данас заузимље мјесто међу најомиљенијема именима у Србству, канотп име одушевљеног браниоца српске ствари гдје нам највише треба, у великој и братској нам Русији.

Издање је књиге управо раскошно, на великој четвртини, обсегом 163 страница, и може се наручити у Государственой Типографіи (Инженерная, 2) или у књижарском магазину листа „Н. Времја“ (Невскій, 38) у Петрограду.

Цијена је књизи шест рубаља.

Т.

Годишњица Николе Чупића. Издаје његова задужбина. Књига XVII. У Биограду, државна штампарија, 1897. Цијена 2 динара.

Садржина је ове књиге сљедећа: Из Мојих успомена, од М. Ђ. Милићевића; Путничке биљешке о Балканском полуострву XVII. и XVIII. вијека, приложио Стојан Новаковић; Писмо Кнеза Николе Васојевића сину Алтоману, приложио Ђ. Поповића; Православна Црква у Боци Которској, од Ђорђа Стратимировића; Физичко васпитавање и његове реформе од Срете Стојковића; Српски штампари у Румунији, од Стојана Новаковића; Предлози за деобу Турске, грађа за политичко-историјску студију од дра М. Весића; Из Тројесестарства Симе Милутиновића Сарајлије (Проживљавка) са коментаром Драг. С. Милутиновића; Гица, од Стојана Новаковића.

Поротник, Гласник кривичних догађаја и суђења. Уз сарадњу српских правника и књижевника уређује Милан Ст. Марковић. Година I. број 1. Биоград. 1898.

„Поротник“ ће излазити у свескама сваке 15 дана а цијена му је на три мјесеца три франка. Претплата се шаље уредништву, Биоград, господска улица, 18.

У овој су свеци сљедећи чланци: Разбојништво са убиством од дра Ф. О. Шварце, сакс. глав. држ. одвјетника; Ко је убица? од Павла Линдау; Све ће то јарко проказати сунце, од * *

(Што може добар савјет и једног сељака у школи.) Достављају нам овај лијепи примјер:

Једног дана послије подне око $1^1/_2$ сата, снијег помало чрусукаше. Ја бијах пак звонио и дао знак ђацима, да заузму своја сједишта, и спремах се, да улазим у учионицу, кад неко отворивши врата од ње, викну крупним гласом:

— Помага Бог..., дјецо!

— Добра ви срећа! — одговорише дјеца у хору.

— Како сте, моји соколови?

— Добро, фала Богу, — како сте ви — опет прихватише дјеца.

— Нека Богу Милосноме хвала!

У томе и ја из свог стана уђох у ходник, Ту стадох прислушкивати љубопитљив: ко би то могао бити, што је сада по овом снијегу дошао, да разговара с дјецом. Они продужише:

— А учите ли добро, моји соколови сиви?

— Учимо добро —

— Елате, елате, моји соколови; а слушате ли добро вашег г. учитеља?

— Слушамо добро —

— И треба, дјецо; слушајте добро, кад богме имате кога; а знатели ви да су нашему Милостивоме Господару скупи људи, који су као ваш г. учитељ?

— Знамо богме.

— Е па, моји сиви соколови, ако добро узучите, и ако добро узаслушате г. учитеља, ви ћете постати добри људи. Од вас ће бити: командира, капетана, попова, учитеља — све ћете ви бити. ако будете добри. Сви ћете требати нашему Милостивом Господару. Богме, соколови моји, данас је вријеме: ко што не научи и ко што не зна, не вриједи ништа. Је ли тако?

— Јест! тако је!! потврдише дјеца.

— Е, па оћетели и посад добро учити и слушати вашег г. учитеља, који вас учи на срећу и на свако добро?

— Оћемо, оћемо — прихватише дјеца радосно.

— Е, тако моји соколови, трудите се и учите и слушајте вашег доброг г. учитеља: а сад ми остављате „збогом!“

— Ајте „збогом“ испратише га дјеца једногласно.

Врата се од учионе отворише, и указа се крупан човјек око својијех 50 година, на капици му барјактарски грб. Први поглед на њ показује ти неки чврсти поштени карактер, те одма на првом погледу постаје симпатичним.

Чим ме виђе, развуче своје једро лице, а некакав благи осмјејак разли му се по лицу, те рече:

— Ето ја, господине учитељу, мало уљегох овђе код ове твоје ђеце, да их одмјеле вију, зашто ми кажу, да нема ниједан учитељ бољу ђецу од тебе, па борме је је баш тако. Имаш их много.

— Имам доста — примјетих и пружив му руку, онако држећи му је, захвалих му на разговору с дјецом, и запитах га за име.

— Ето, господине, рекох неколике ријечи, па ја не знам ваља ли што — поче се вајкати — ја се зовем Т. П. из Опутне Рудине....

*

Сјутра-дан кад сам дошао, у школу и почео испитивати дјецу. ја сам се томе дјечијему успјеху дивио, јер никад до тада нијесу тако одговарали.

В. 1. февр. 1898. **Н. К.**

НАРОДНА ПРИВРЕДА

(Увођење златне валуте у Русији.) Лудвиг Бамбергер, један од најугледнијих финансијских ауторитета у Њемачкој, овако пише о руској новчаној реформи:

Кад је руски министар финансија г. Вите, штампао прошле године свој извјештај цару, у коме се одсудно рекло да ће се златна валута коначно увести, одмах му се почело на то приговарати, нешто у Русији, а нешто и на страни, у намјери да се докаже, да је успјех министра финансија још далеко од остварења, како је то изгледало по извјештају. Гласови ови, које су више или мање с хуком и буком пуштали у јевропску штампу привржници биметализма, на најосуднији начин побијени су извјештајем, који је изишао, и то побијени како што се тиче факата тако и што се тиче разних изнијетих претпоставака, и сад се као потпуно очевидно показало, да је велика империја, која се брзо развија, ступила у ред оних нација, које су фактички и коначно примиле само златну валуту. И ако је послије догађаја који су се прије неколико мјесеци збили уз учешће Америке, Инглеске и Индије, спор о биметализму изгубио сваки реалан ослонац и престао занимати јавно мишљење, ипак је вредно констатовати овај корак који је учинила Русија већ и из тог узрока, што он поново доказује колико мало значаја треба придавати, или боље рећи, колико је требало придавати свима тврђењима и изјавама, помоћу којих се водила биметалистичка агитација за посљедњу четврт вијека. Још прије неколико мјесеца царским указима о ковању и пуштању у саобраћај златног новца коначно је било потврђено да се прелази на златну валуту. Садашњи извјештај о буџету за 1898 годину, са својим бројним материјалом и начелним разматрањима, свечано објављује то као свршен факт. Извјештај тај почиње изјавом да је монетна реформа довршена 1897 г. у својим главним основама, и указује на изобиље резервног злата кога има више но што је потребно за потпуно обезбјеђење сталне размјене папирних новчаница. Из читавога низа интересантих и врло бистрих економских раматрања у том извјештају, особиту пажњу заслужују министрова разматрања о томе како је неопходно потребно увести металан новац у стварни саобраћај. С потпуним основом министар обраћа пажњу на то, како је за будућност монетне реформе улазак златног новца у свакидњи новчани обрт од великог значаја, јер се само на тај начин кругови, који су непосредно у додиру с трговинско-индустриским обртом, могу се по свом искуству увјерити о неопходној потреби владиних мјера, којима је циљ да утичу на величину есконтног процента час у једном час у другом правцу — према приликама. У вези с овим размишљањима министар саопштава и мјере, које је предузео да уведе у нове новце. Златна монета која је пуштена у саобраћај износи суму од 155 милијуна рубаља — 117 и по милијуна више него у прошлој години. Исто тако пуштена је у саобраћај и велика количина новог сребрног новца. И ако се у извјештају констатује, да ће на тај начин металан новац мало по мало продријети у народни саобраћај, министар мисли да му не треба крити, да публика која је навикла на папиран новац неће лако да напусти олакшице, које у свакодневној употреби тај новац даје — околност, која се опажа свуд при сличним приликама.

На завршетку министар находи за потребно да помене какву улогу има да игра сребро у новчаној системи Русије. Он држи да му није потребно покретати

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

БЕСЈЕДА

коју је говорио пресједник Цетињске Читаонице госп. Ђуро Поповић, приликом 30-годишње прославе Читаонице:

Ваше Високопреосвештенство, Ваша Свјетлости Високи Покровитељу

и

Поштована Господо!

Као-год што живот појединог човјека и народа има своје доба младости, доба зрелости и снаге, старости и смрти — тако исто и живот једног друштва има своје периоде прогреса, гдје се јављају моменти, у којима дјела људска излазе из поредка обичног животног течаја, дајући тиме и извјесни колорит цијелом том времену, у којему се исто догодило.

Међу тима, да их назовемо, особитим друштвеним појавама, које, гледајући по њиховим унутрашњим и спољашњим приликама, или опстану, или нестану — можемо забиљежити у број сретњих предузећа *и установу наше Читаонице*, која ево већ *тридесет* година свог просвјетног рада не само да једнако постоји, већ у сваком добром смјеру цвјета и развија се, благодарећи понајвише моралној, а и материјалној друштвеној моћи, која је умјела основати и држати ову просвјетну установу.

Зато и ми, господо, одушевљени мишљу о нашем узајамном умном и моралном напретку, скупимсо се данас у овом просвјетном дому, да се на достојни начин са благодарношћу сјетимо тридесетогодишњег културног живота *ове установе*, која својим благотворним струјама одвећ силно упливише не само на чланове истог друштва, већ и на околину, у којој се достојно штити и подржаје.

Тридесетогодишњи опстанак наше Читаонице није одвећ дуг период; али ако узмемо у обзир оне прилике, у којима је постала, као и плодове, којима је родила — увјерићемо се, да и овај период њеног живота потпуно заслужује, да му покажемо достојну пажњу, те да се овако братски скупљени са благодарношћу сјетимо свију онијех, који су у тешким приликама покренули ову установу, као и доцнијим трудбеницима њеним, који су је подржали и оснажили.

4 ог фебруара 1868. године — у сред гласовитог Цетиња, кад још не бијаше ни подесног саобраћаја са свијетом, када Цетиње бијаше много мање и сиромашније својим установама, када образованих људи немасмо колико данас, — појави се мисао о установи читаонице, гдје би и ми, по примјеру осталих културних народа, помоћу књиге дошли у бољи спошај с наукom и свијетом, и гдје би се у том добровољном просвјетном уједињењу ширило братско јединство, потпомагао напредак и његовали племенити осјећај, — сјећајући се увијек свога највишег *задатка*, који нам као свјесним родољубивим Србима, прегаоцима и преставитељима наше интелигенције — предстоји.

Руковођени овим вишим тежњама, тадашње — на броју мало — цетињско удружење ријеши се и оснује у престоници Црногорској *прву Читаоницу*, о постанку које налазимо у „*Свјетовиду*“ један допис (од 6. фебруара 1868. г.) од нашег вриједног тридесетогодишњег члана пречасног г. протодјакона Радичевића, из којег дописа извадимо ове тачне податке: да је отварање *Цетињске Читаонице* нашло врло доброг одзива и потпору код Његовог Височанства сретновладајућег Књаза Николе I., по примјеру којега остала господа чиновници одазвали су се радо овој установи.

Први чланови оснивачи Цетињске Читаонице јесу ови:

Његово Височанство Књаз и Господар **Никола I.**

Високопреосвештени г. Митрополит **Иларион.**

Даље ова господа:

Г. Божо Петровић, Војвода и Сенатор;
„ Петар Вукотић, „ „
„ Иво Радоњић, „ „
„ Ђуро Матановић, „ „
„ Миљан Вуковић, „ „
„ Петар Ф. Вујовић, „ „
„ Саво Ловићевић, сердар и сенатор;
„ Марко Миљанов, војвода;
„ Висарион Љубиша, архимандрит;
„ Стеван Кашчић, прото;
„ Филип Радичевић, дјакон;
„ Шпиро Ковачевић, учитељ;
„ Ђуро Поповић, учитељ;
„ Машо Врбица, побочник;
„ Богдан Милиновић, капетан;
„ Илија Рамадановић;
„ Панто Пејовић;
„ Алекса Ђурђевић;

Свега је било двадесет чланова оснивача.

Четвртог фебруара 1868. године, одмах послије божанствене службе, дошао је у одређени за читаоницу локал — господин митрополит са свештенством, гдје је у присуству свијех чланова друштва осветио водицу и говорио бесједу, коју је завршио овијем ријечима: „да Бог живи Његово Височанство Књаза Николу, који је благоизволио отворити овај просвјетни дом.“

Истога дана била је друштвена вечера, гдје се ријешило: да сваки поштени грађанин и из унутрашњости, као и са стране, може бити члан *Читаонице*, ако то жели.

За овим по гласовању изабрати су за *дјеловође* читаонице ова господа: Илија Рамадановић, Машо Врбица и Шпиро Ковачевић.

Даље поштовани дописник каже: „ова би светковина много сјајнија и веселија била, да нас није прошла година по срцу љуто ранила.“ —

Оволико нађох за умјесно навести из реченог дописа о постанку овога сјајнога, а сада, Богу хвала, и многобројнога друштва. —

Највећа друштвена потреба осјећала се у томе, што се није могло наћи подесног локала за Читаоницу, ушљед чега преносили смо се с њом неколико пута, докле смо дошли до сталног данашњег мјеста. Послједњи пут Читаоница је пренешена била из овдашње општенародне „Велике Локанде“ у овај садашњи просвјетни дом, који је благодарећи *иницијативи* друштва „Цетињске Читаонице“ и саграђен; јер због честог пренашања, неподесног локала, као и недостатка у мјесту за друге друштвене потребе, код друштва се породи мисао о подизању једног јавног здања, у којему би се могла смјестити не само Читаоница, већ и друге установе, у којима се осјећала жива потреба.

Друштвена жеља нашла је топлог одзива и пожертвовања код Његовог Височанства Господара, који је одобрио њихову

још један пут теориско питање о монометализму и биметализму, јер је оно за Русију коначно ријешено и оно се још одавно спремало за тако ријешење услијед извјесних појава на свјетској пијаци. Сад је сребро добило значај помоћног новца. И једна мјера, коју при таком стању ствари ваља предузети, у томе је да се влада ограничи у праву ковања сребрног новца извјесном његовом количином, а тако исто да се одреди максимална величина плаћања у сребру у приватним односима. Министар је одредио, да је потребно приближно 3 рубље сребра на једног становника, или у округлој суми 320 до 380 милијона рубаља. Пошто сад има већ 240 милиона, у будућности потреба неће бити тако велика, као што је била посљедњих година. Из овога треба извести закључак, да повољног утицаја који су имала на цијену сребра посљедњих година куповања сребра од стране Русије, у будуће не може бити.

Ма колико да су интересанти до сад изведени факти сами по себи, ми ипак не би оцијенили овај извјештај колико то он заслужује, кад не би поменули да је овога пута као и пређашњих година сва садржина његова прожмана духом тако јасног теоријског разумјевања ствари, какво се, на жалост, не виђа у званичним извјештајима других континенталних великих држава, не изузимајући ни нашу. Чак и у питању о заштитној царини, коју је принуђен подржавати, г. Вите говори језиком, који ни близу није налик на шупље фразе о „заштити националног рада“ које код нас расипљу званични рутинери, кад је потребно да нека заштитна мјера, коју диктују најситнији себични рачуни, одржи побједу над општим интересима трговине и индустрије; из овог примјера лако је видјети, да се оргумантација образованога теоратичара може сложити с радом са свим практичнога финансијера. Жељети би било, да на челу управе финансиске у нашој царевини и пруској држави буду људи, који би умјели савладати задаће широке трговинске политике, банкарских и новчаних послова, а који би стојали на оној висини разумјевања, какву показује руски државник при увођењу новчане реформе. Кад с радом његовим човјек упореди груби фискализам и протекционизам, који сада код нас владају, тешко је и повјеровати, да је култура Њемачке старија за читаву хиљаду година од културе империје Царева.

(**Када и гдје може шумарство напредовати.**) Чувени швајцарски професор шумарства, Е. Ландолт, одговара на ово питање у главноме овако:

Шумарство може напредовати свуда тамо, гдје су уклоњене све сметње или гдје су ове толико сузбијене, смањене, да за њ не могу бити од штетна утицаја.

Да се уклоне или смање препреке напредовању шумарства, може се вели утицати у главноме на два начина: издавањем строгих закона, којим се у извјесним приликама спречава и слободно располагање приватним шумама и обучавањем посједника шума ријечима и дјелом о важности и користи шума, издавајући премије и похвалнице свима онима који у томе послу и поправци шума служе за примјер у својој околини.

За први начин вели да је згодан, јер се њиме циљ може понајприје постићи, али само тада, кад се не оскудјева у потребној снази и средствима и када се и посједници шуме убјеђени у то, да је оправдан разлог што се законом о шумама спречава донекле у извјесним приликама слободно располагање њиховим шумама. За други начин пак тврди, да се све препреке сузбију много сигурније, и повратак може им се за навијек препријечити, али је за њ потребно често много времена, да због тога и поправка шума пада у највише прилика онда, кад је већ доцкан. Тај је начин нарочито добар у случају, кад је ријеч везана и за дјело — примјер. Али у случају, кад голети пријете својом опасношћу, мора вели бити заједно и обучавање народа и издавање строгих закона и наредаба и најтачније вршење њихово.

На питање: да ли је оправдано то, што се у закону о шумама изискује ради бољег развоја шумарства, и потреба скрњивања права слободнога располагања у извјесним приликама и онда, кад они, који имају својих шума то не траже или шта више тако што и избјегавају, — Ландолт вели, моћи ћемо одговорити само тада, кад узмемо за основу прави значај шуме и шумарства за благостање васколиког становништва.

Шуме су подједнако корисне свима становницима једне земље, па зато у случају, кад посједници шума у погледу одржавања и чувања шума раде на своју руку и начином газдовања својим шумама ремете општи интерес своје земље, држава је вели позвана, да од своје стране учини све што је потребне, па да се уклоне свеколике сметње и да се стане на пут неразмишљеном сатирању шума.

Ово треба вели, у толико прије да се учини, што шумарство није једина грана државне и народне привреде, која би била узрок, да се у неколико ограничи лична слобода и слободно располагање имовином. Тако на пр. извјесан дио земље своје, морамо хтјели не хтјели уступити држави било за пут, било за жељезницу или какву другу потребу. Слични захтјеви при увођењу корисних предузећа, засијецају куд и камо више, него и најстрожији закон о шумама. Одсјечна забрана на сјечу шума над онима, који са шумама поступају распикућски, утиче благодјетно на њихову тековину, па и ако је иначе таква забрана несносна и тешка. У интересу јавне безбједности, многим полицијским наредбама ограничава се далеко више лична слобода него законом о шумама. Законске принуде, да се мора учити школа, одслужити рок у сталноме кадру и друге сличне принуде, исто су тако као и наредбе о заштити шума наперене противу личне слободе, па се ипак сматрају као врло умјесне и оправдане. Сваки сматра да је са свим у своме реду, што држава тражи рачуна од општина и разних корпорација (удружења) о њиховој управи; па се ипак у томе увиђа незнатније ограничавање у располагање својом тековином, него у уређењу привредних односа, у уређењу шума. Зато, гдје се за благо и срећу цијелога народа с правом тражи какво скрњивање личне слободе у циљу напретка шумарства, приватни су дужни драговољно то принијети, да их, ако неби хтјели, држава на то неби приморала.

Толико на питање, шта има да се уради за шумарство па да може напредовати, а на питање, гдје ће се показати добар успјех таког рада, Ландолт одговара:

Свако боље газковање шумама, моћи ће се лако извести у свима оним случајевима: гдје држава може доказати народу зле посљедице које долазе усљед неразмишљеног сатирања шума и небриге за њухово подизање; гдје се свијест народа толико пробудила да се у погледу на опште добро и приватни сопственици шума вољно ограничавају у употреби и гдје с вољом приступају подизању шума; гдје се увођењу какве новости не придаје политички или какав други значај, па се томе слијепо вјерује; гдје се сасвим заборавило на то „да дрва и корови расту свуда;“ гдје посједници шума сами искусе, да своје повећане потребе нијесу у стању једино из шуме подмиривати, већ да зато ваља наћи излаза и у другим привредним гранама; гдје посједници шума увиђају, да су и они дужни оставити својим потомцима неокрњен капитал у шуми и гдје ради тога прегну, да из шуме извлаче само по онолико, колико се у истини може извући, а да се тиме шума ниуколико не оштети: гдје сами посједници шума увиде, да млада шума не може бити и онда добра, кад је стока непрестано закида и гдје се увиди да је шушањ у шуми то исто што и ђубре њивама; гдје се дошло до увјерења, да се трудом и чињеним издацима око подизања шума, шумски доходак знатно повећава; гдје се посматрањем искусило да она шума боље напредује, из које је у исто вријеме и како треба уклоњено болесно и неразвијено дрвеће; гдје се због учињених жртава око повећавања дохотка а тиме и због веће вриједности шумских производа закрађује право службености; гдје се шума не сматра за свачије добро, већ се виновници строго казне.

Ландолт за напредовање шумарства тражи дакле: строг закон и тачно вршење његово, обучавање народа шумарству ријечју и дјелом, и да се не оскудјева у потребној снази и средствима. —

Из „Тежака.“

(**Шта вреди једно птичије гнијездо.**) Да би избјегли прост рачун о томе: шта вриједи једно птичије гнијездо, претпоставићемо да у једноме врапчијем, црвендачевом, или које друге тичице гнијезду, које какав деран скине с дрвета, има пет јаја или младунаца. Свако од тих пет младунаца поједе у средњу руку, дневно по 50 гусјеница и других животињица, које им маторци из околине донесу, према чему њих 5 поједу 250 комада. И, како маторке хране своје младунце у средњу руку четири до пет недјеља, рецимо 30 дана, то излази да младунци једнога гнијезда поједу за то вријеме 7500. гусјеница Као што ће многима бити познато, свака гусјеница поједе дневно лишћа и воћнога цвијета толико, колико је сама тешка. Ако узмемо да свака гусјеница проживи као гусјеница 30 дана, и да свакога дана прождере само по један цвијет који би се преобратио у плод, излази да свака гусјеница прождере за 30 дана 30 плодова у цвијету, а 7.500 гусјеница заједно, прождеру за то исто вријеме 225.000 цвијетова, односно плодова. Ово, пак, значи, да ће се у извјесној околини о берби набрати 225.000 јабука, крушака или шљива више, ако се тако једно гнијездо са младунцима остави на своме мјесту. Ако, пак, једна гусјеница прождере дневно по 10 до 30 цвијетова, као што то оне, по неки пут, из чистога задовољства чине, или, ако због појединога лишћа, цвијетови недобију потребну храну, већ се осуше и опадну, онда се што од гусјеница још повећава. Из онога што је овдје изложено лако је израчунати: шта вреди једно птичије гнијездо, с тога савјетујте дјецу да не скидају птичија гнијезда.

(**Увоз воћа и јаја из Сјеверне Америке у Јевропу.**) По једноме извјештају аустро-угарскога консулата у Ливерпулу, увезено је из Америке у Јевропу, преко Инглеске, за вријеме од 23 августа до 7 децембра прошле године 204.936 буради јабука, док је за исто вријеме у 1896 год. било увезено 868316 буради; дакле, у 1897 год. увезено је за три четвртине мање но у 1896 год. Али, јака конкуренција пријети јевропскијем воћарима нарочито од проширења производње и извоза воћа из Калифорније. Из тога како се ова производња тамо проширује, даје се извести, да ће Калифорнија кроз неколико година снабдјевати воћем не само све градове Сједињених сјеверо-америчких држава, већ да ће и у Јевропи постати врло озбиљан конкуренат. Већ сада има 360 подузећа која се и дању и ноћу баве извозом калифорнијског воћа за вријеме цијеле сезоне, која тамо траје око 110 дана. За сада извози се то воће највећим дјелом у Сјеверну Америку и Канаду.

Исто тако пријети јевропским пољопривредницима, а нарочито онима који се баве гајењем пернате животиње, јака конкуренција увозом американских јаја. Један заступник нарочитога синдиката који постоји у Филаделфији, бави се сада у Јевропи задатком, да уреди извоз јаја за Јевропу. У Америци су скупљене огромне количине јаја, које се и за дуже вријеме чувају у нарочитим магацинима, удешеним тако, да се у њима може одржавати ниска температура, а ти су магацини сада препуни као никад до сада, и американци су ради да их испразне, односно сувишка ослободе извозом огромних количинина јаја у Јевропу.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

ЦЕТИЊЕ, 13 фебруара.

(**Прослава тридесетогодишњице Цетињске Читаонице.**) По распореду унапријед утврђеном и штампаном, у суботу у очи прославе „Зетски Дом,“ у ком је Читаоница, био је искићен заставама и зеленијем вијенцима, а у први мрак освјетљен. Тај дан је с Крушевца дошао на прославу Њ. С. Књаз Мирко, покровитељ Читаонице, којега је нарочита депутација одила да позове. У 8 сати у вечер отпочела је у позоришту престава позоришног комада „Пријатељи“ од Л. Лазаревића, коју су извршили наши дилетанти на опће задовољство. Иза преставе је г. И. Поповић пјевао уз гусле једну српску народну јуначку пјесму. Па је слиједила игранка разнијех српскијех и свјетскијех игара, уз свирање вој-

---

замисао, тако да су одмах почели купити добровољне прилоге и, у колико се сјећам, 1. маја 1884. г. *положио је први шемељни камен* овом просвјетном дому наш високи покровитељ Његова Свјетлост Велики Војвода, Књаз Мирко.

Идуће 1885. године, — баш онда, кад се навршило 400 година Цетињу као престолници црногорској — здање ово било је отворено и овдје у њему смјештена Читаоница, те тако овај просвјетни дом са називом „Зетски“ служи у исто вријеме, као продуктивни споменик реченог, знаменитог историјског догађаја, у исто вријеме и ослобођења славне српске покрајине Зете.

Овим путем — благодарећи нашем Узвишеном Господару, као и добром одзиву на иницијативу друштва ове Читаонице наших Црногораца и пријатеља — *добили смо угодне просторије за Читаоницу, позориште, мјесто за народну библиотеку и музеј*, тако да све ове доцније установе служе на част члановима овога друштва.

Поред овога друштво, у намјери издавати свој орган, који је имао носити назив „*Барјактар*,“ набавило је било и један *штампарски тисак*, у којем су штампане и неке књиге, на које стоји обиљежено: *Штампарија Цетињске Читаонице*. Овај тисак и сада постоји, те нам и то служи као један знак више, да је друштво „Цетињске Читаонице“ основано на ширем културном темељу, на коме се, Богу хвала, све успјешније развија и напредује, — марљиво пазећи духовну заједницу са осталим сличним друштвима и примајући, по могућности, живо учешће у свијем знатнијим појавама српског и опште — словенског свијета. —

Догађај пак економног уједињења Читаонице и „Горског Вијенца,“ који је извршен 17. децембра прошле године, — баш на имендан Његовог Височанства Књаза Наслједника, такође собом преставља једну дивну лаворову грану, гдје се у узајамном потпомагању најјаче оличила солидарност, братска љубав и широки патриотски поглед оба друштва, што одвећ јако и благотворно утиче не само на многобројне чланове овијех удружења, већ и на цио наш народ, служећи лијепим примјером слоге и заједничких предузећа за општу ствар. —

Удружења с циљеву лакшег општег напретка од великог су значаја и користи како за сваког појединог члана, тако и за све друштво у опште.

Једно такво важно средство нашег социјалног живота и јест установа читаонице, која, поред других добрих послједица, пружа нам *тројаку* видљиву корист, и то: *интелектуалну, моралну* и *материјалну*.

Код човјека је урођена тежња за умно усавршавање, за коју циљеў Творац обдарио га је разумом, помоћу којег се човјек образује и облагорођава, а препоне за свој опстанак савлађује. Читаоница, добављајући нам довољни број књига и журнала из свију области човјечијег познања, саопштавајући нам свако-дневне важније догађаје из свијета, обогаћава нас, *с једне стране*, све већим знањем, дајући нам могућност пратити постепени развој и успјех наука, *и с друге стране* — преставља нам, тако рећи, међу четири зида, сувремена дјела људи свега свијета, што опет даје поучних примјера за наш рад и живот. Поред овога, друштво Читаонице давало је, а и сад даје, преставе и забаве, држи бесједе и књижевне сједнице, води споразуме о друштвеном напретку и т. д. — Све поменуто не само што корисно утиче на наше умно развиће, већ поред тога још облагорођава срце и душу човјекову, учећи нас узајамној толеранцији, и искорјењујући зле намјере и смјерове, који услијед необразованости или опаке нарави — у понекојег завладају. —

С моралног гледишта установа читаонице такође је од великог значаја.

Испуњавањем *друштвеног правила*, да само *честита* лица могу бити чланови овог удружења — много се доприноси јавном моралу: *прво* с тога, што се овим напомиње сваком поштеном члану ове установе, да, ако жели остати чланом истог удружења, треба увијек да буде сталан у својим врлинама, којима се краси сваки појединн човјек, као и друштво, у којему се таква лица налазе; *и друго*, што услијед оваквијех моралнијех захтјева исто удружење служи и за нечланове Читаонице као неки критериум за оцјену нашег општег морала — побуђујући и код неугледних лица тежњу да исправе своје рђаве стране, како би могли бити примљени код добрих људи и честитих установа.

Поред реченог, овакво просвјетно друштво негује и снажи: народне идеје и тежње, родољубље, пожертвовање и прегнуће за општу ствар; одржава и шири боље народне обичаје, поправља или сасвим искорјењује лошије обичаје и навике, као: суровост, неуљудност, дрскост, клеветање, пакост и т. д. — искључујући чак из своје средине таква окорјела срца.

Из наведеног види се, да је морална снага оваквијех удружења врло велика, и да се њоме може благотворно утицати не само на своје чланове и њихове породице, него и на читав народ.

На послједку *с материјалног* гледишта корист установе Читаонице очигледна је.

За неки невелик годишњи улог сваки члан *има* на расположењу мноштво књига, журнала, листова, а послије економног уједињења с друштвом „Горског Вијенца“ још и друштвени лист; даље има бесплатнијех преставa и забава преко године, на које се позивају не само чланови друштва, већ и њихове породице, тако да би и за само ово морао платити много више као нечлан, него што плаћа као члан друштва.

Оволико о постанку, значају и користи Читаонице. —

Господо! На овоме мјесту дужност нам је с благодарношћу сјетити се наших многијех добротвора, који су особиту и стварну пажњу поклањали напретку наше Читаонице.

На првоме мјесту ову благодарност дугујемо најпрвоме покретачу овог културног огњишта — оцу и просвјетиоцу Црне Горе, Његовом Височанству Књазу и Господару, који је између многобројнијех добара учинио нам највеће, што нам је испунио жељу и ставио на челу нашему друштву Његову Свјетлост Књаза Мирка, под чијим моћним покровитељством друштво стоји и развија се на тврдоме и истинитоме темељу наше народне просвјете.

Зато, испуњеним чувствима највеће поданичке вјерности и оданости према нашој срећно владајућој Династији, кличем, господо, с Вама заједно с овога мјеста:

Живјела Њихова Височанства:
Књаз и Господар **Никола** I.,
Књагиња **Милена**,
Престолонаслједник Књаз **Данило**,
Наш Узвишени Покровитељ Његова
Свјетлост Књаз **Мирко** и Његова
Свјетлост Књаз **Петар**. —

Живјели!

ничке музике, која је трајала у најбољем реду и расположењу до послије поноћи. У побочнијем просторијама било је бифе, гдје се у одморима одабрано друштво окупљало и веселило. Ма да је било прегрдно вријеме, позориште је било пуно чланова Читаонице и „Горског Вијенца.“ И Њ. С. Књаз Мирко увеличао је ову забаву својијем присуством. — У недјељу, у 9 сати, чланови обадвају друштва кренули су из Читаонице корпоративно у Влашку цркву, гдје је такођер дошао и Њ. С. Књаз Мирко са својом пратњом. Послије литургије слиједило је благодарење за здравље и сретан живот друштвеног Високог Покровитеља и свега друштвеног корпуса. Ма да је и у недјељу било ружно вријеме, у цркви су били готово сви наши великодостојници, друштвени чланови. Из цркве се пошло опет у Читаоницу, гдје је у великој дворани, свечно украшеној, Високопреосвештени Митрополит г. Митрофан обавио водоосвећење; па је г. Ђуро Поповић, пресједник друштва Цетињске Читаонице, држао говор о постанку и раду друштвеном, који је најбољи утисак учинио. Кад је говор био довршен, Њ. С. Књаз Мирко узвикну: Живјело друштво! На што се одазва дуготрајно громко клицање Високом Покровитељу: Живио! — У вечер у 8 сати био је у великој гостионици свечани банкет друштвени, на ком су били: Њ. С. Књаз Мирко, царско-руски министар г. Губастов, бугарски дипломатски агент господин др. Константиновић, грчки генерални консуо господин Логотетис, већина нашијех великодостојника, и велики број чланова обадвају друштава. Прву је здравицу подигао г. Војвода Пламенац у здравље Њ. В. Господара и цијелог Владајућег Дома; другу је здравицу Њ. С. Књаз Мирко подигао друштву, која гласи овако:

Љубезна браћо! *Нека ми је најприје дозволено да вам из свег срца захвалим на мисао и ласкави, за мене, начин којијем сте имали доброту да ме позовете на прославу тридесетогодишњице основања нашега друштва. Ја и свак мој од вајкада научесмо на особиту пажњу и љубав миле нам браће Црногораца. Ми се њом гордимо, она је све наше богатство, наша моћ и снага наша. Ја сам млад, ја још учим и радим, а позив је нашега друштва ширење просвјете; јесмо ли пошли и колико напријед, ја то судити не могу, јер сам млад и не знам. Али видим у вас свијех напор и вољу, коју његујете с љубављу, и за то вам срдачна хвала! Ко се бојао ножа и пушке наша га очеви нијесу писали у јунаке; ко зазире од науке и просвјете, тај је натражњак. Наука је широко и просторно поље, да се сриска момчад имају гдје надмашивати — то је једнако за Књаза и сиромаха. А позове ли нас судба на оно поље покривено од дима пушака и топова ми ћемо и ту смјело изићи, да дуг роду, части и слободи исплатимо! Живјели браћо и дружино моја!*

Ова је здравица изазвала највеће одушевљење; трећу здравицу је подигао г. Ђуро Поповић, пресједник Читаонице, младоме Покровитељу друштвеном; а четврту г. Губастов Њ. В. Господару као најбољему раднику на просвјетном пољу и слављеноме пјеснику и драматургу. Све су ове здравице попраћене бурнијем клицањем одушевљеногa друштва. Преко вечере стигла је честитка од Њ. В. Књагиње Милене из Рима, која је примљена са великијем одушевљењем. Војена музика умножавала је весеље за вријеме вечере, која је трајала до $9^1/_2$ сати. Његова Свјетлост Књаз Мирко био је испраћен најсрдачнијем овацијама, а млађи су наставили весеље до поноћа. — У понедјелник у 11 сати био је парастос у Влашкој цркви умрлијем члановима Читаонице, у присуству Високог Покровитеља друштвеног, и управа и великог броја обадвају друштава; а послије подне Њ. С. Књаз Мирко повратио се на Крушевац, испраћен с поштом од управа и чланова друштвенијех. Како нијесу никуд ни по држави ни преко границе разашиљани позиви на прославу, тако није било ни телеграфскијех честитака него само неколико, које су прочитане у Читаоници у понедјелник прије поласка на парастос. Прослава је у опће имала карактер домаћи, али је у сваком обзиру испала сјајна и оставила је најљепшу успомену.

Поводом ове прославе, г. Радоје Рогановић написао је нашој Читаоници лијепу пјесмицу, која се тај дан читала по вароши; она гласи:

Тридест љета,
Искро света,
Од ка' сину
На Цетињу:

Те се грија
Србадија,
Од твог зрака
Свјетла -- жарка.

Уз нож пламен,
На свет' камен
И ти с' јави
У држави;

Те окити
Гласовити,
Дух Орловски —
Црногорски.

Уз јек рата
Горског јата
И ти стижеш,
Да мрак дижеш;

Те зрак просу
На поносу
Црне Горе —
Чедо зоре.

На хвала ти,
Благодати —
Бог и даље
Дâ ти здравље!

(Одбор за учествовање Црне Горе на Паришкој Изложби 1900 године) саставио се овијех дана овако: Предсједник г. Лазар Мијушковић, наш консуо у Скадру; секретари: г. проф. Филип Ј. Ковачевић и г. Славо Рамадановић, први секретар Министарства Иностранијех Дјела; благајник г. Шпиро Поповић, главни Управитељ К. Ц. Поштâ и Телеграфâ; технички пословођа г. проф. Мило Ковачевић. Чланови: г. г. Андрија Радовић инжинијер, Вуко Вулетић, трговац; Стево Татар, први секретар Министарства Унутрашњијех Дјела; проф. Филип Јерговић; проф. Мило Татар, управитељ земљедјелске школе у Подгорици; Јово Поповић, секретар Министарства Иностранијех Дјела. Одбор је већ отпочео свој рад.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Здравица Молткеова.) Славни њемачки војсковођа гроф Хелмут Молтке био је велика ћуталица, а и кад је говорио, гледао је да се што краће изрази. У пруским пуковнијама је обичај, да о владареву рођену-дне заповједници пукова за ручком дижу ову здравицу „Његово Величанство цар, ура! ура!“ Молтке је једном био на таком свечаном ручку гардијског пука у Берлину, и официри су били веома радо знали, хоће ли Молтке скратити још већма и онако кратку здравицу за цара. Кад дође на трнезу нечоње, Молтке устаде и подиже пехар; сви ућуташе, Молке проговори: „Цар — —!“, а официри допунише: „Ура! ура!“

(Богатство Француске.) Колико је овај скоро тридесетогодишњи мир унаприједио у француску занатску радиност и трговину, колико је намножио приватан капитал, види се најбоље из књиге Терија, који је процијенио француски покретни капитал. По њему је у Француској 68 милијарди (1 милијарда је 1000 милијона) франака уложено у артије од вриједности. Године 1880. износио је улог тај само 45 милијарди, прираштај је за ово 17 година за 22 милијарде. Ова грана свота грана се по врстама вредоностних артија овако: у државне папире уложено је 27 милијарди, окружне и варошке папире 2 милијарде, у заложене папире 5 милијарди, у жељезничке обвезнице 17 милијарди, у жељезничке дионице 5 милијарда, у индустријска подузећа 12 милијарда. Од 68 молијарда имају 61 милијарду француски грађани а 7 милијарда странци, који живе у Француској. Осим тога уложили су Французи у артије туђих држава $26^1/_2$ милијарда франко свога сопственог новца — од овога је уложено 6·7 милијарде у руске папире.

(Поријекло пољубаца.) Неки њемачки научењак истраживао је из етнографских списа, како се гдје љубе људи. У прастарим шумама Америке и средње Азије, вели тај учени Њемац, не познају дивљачка племена сласти пољупца. Напротив народи у Азији и Јевропи љубе се од прастарих времена. Нарочито су стари Римљани дотјерали у томе до праве вјештине; они су имали три ријечи за пољубац; osculum за пријатељски пољубац и за пољубац из поштовања, basium (француски baiser) за пољубац из етикете (учтивости, обичаја) и suasium за љубавни пољубац. Јевреји су знали за пољубац; код њих је био у обичају и при црквеним церемонијама. — Азијати се друкчије љубе него Јевропљани. Ми се љубимо уснама, а они носевима. По Дарвину је поријекло пољупцу у животињском обичају, да се плијен зубима зграби. Човјек, дакле, пољупцем од прилике ово каже: Тако те волим, да бих те појио! Ту је теорију примјенио чувени француски етнолог D'Enoju, рекав: Јевропски пољубац бјеше по поријеклу своме ујед, а азијатски — мирисање. Обадвоје је дјело животиње, која плијен тражи.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

ПЕТРОГРАД, 7 февруара. — Царица Александра разбољела се, али је болијест тако лака да се неће публицирати булетини.

ПАРИЗ, 8 февруара. — Судска расправа против Золе наставља се мирно.

БЕЧ, 9 февруара. — Болест Принцесе Клеметине иде на боље.

БИОГРАД, 9 февруара. — Погребу Митрополита Михајила присуствовали су Краљ Акександар, Краљ Милан, влада и дипломатско тијело.

НАПУЉ, 10 февруара. — Књагиња Милена приспјела је овдје са дјецом, долазећи из Рима.

ПАРИЗ, 11 февруара. — Министарски савјет одлучио је да допусти у четвртак расправу у камари о разнијем интерпелацијама односно процеса Золе.

ПАРИЗ, 12 февруара. — Порота је осудила Золу на годину дана, а уредника „Ауроре,“ у ком је штампано писмо Золино, на 4 мјесеца тамнице, уз френатичко аплаудирање. Најодушевљеније манифестације пред судбенијем двором. Официри акламирани клицањем: Живјела војска! Полиција бранила Золу од народа.

БИОГРАД, 12 феруара. — Султан је послао Краљу Милану, као заповједнику војске, медаљу „Иштиаза.“

ПЕТРОГРАД, 13 февруара. — Граф Мусин-Пушкин изабран је за пресједника општине.

ПАРИЗ, 13 февруара. — При расправи интерпелација односно Золе камара је примила два дневна реда, која изражавају повјерење влади, са 416 против 41 и са 428 против 54 гласа. Вивијани је предложио амнестију односно скорашњијех переда у Алгиру. Министар Мољар изјавио је, да би амнестија значила слабост, кривци морају бити кажњени.

АТИНА, 13 февруара. — Преговори о зајму довршени су.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Овим путем потписата Управа изјављује особиту благодарност Његовом Високанству Књазу Наслиједнику, који је благоизволио даровати нашој „Читаоници“ двије Своје слике. Нека је хвала славној Управи Државне Штампарије, која је даровала више комада најодабраних књига; г. Радоју Рогановићу, који је такође даровао више комада разних књига; г. протођакону Филипу Радичевићу, који је даровао „Гусле Црногорске;“ г. проф. Лазару Перовићу, који је даровао „Двовјековну владу Славне Куће Петровића Његоша“ г. Милу Милетићу, који од почетка редовно шаље „Лучу;“ г. калуђеру Никифору, нашем редовном члану, који је нам сувише даровао икону св. Петра чудотворца Цетињскога и дјела Петра II.; г. Саву Кусовцу, који је даровао слику Његовога Високанства Господара; г. Јову Геруну за „Босанско Херцеговачки Гласник;“ г. Кости-Браћи Марковића за 10 комада разних књига.

Такође нека је хвала г. г. члановима добротворима који дадоше по 20 фиор.: сердару Шкрњу Кусовцу, Филипу Маркишину Ђурашковићу, Ђуру Дрецуну, Иву Ђурашевићу, Петру Петрановићу, Јову Дапчевићу, Јошу Прљи, Иву Дапчевићу, Илији Ђуровићу, Јоку Пејаковићу, Богдану Дрецуну, д ру Р. Калуђеровићу, поручику Јакову Ненадовићу, Јоку Маркишићу и Перу Прљи.

Управа Читаонице Љуботињске.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Са тужним срцем јављамо свима својим сродницима, пријатељима и познаницима, да се је наш добри и никад непрежаљени муж, односно, отац, свекар, ђед и стриц

Поп МИЛИЋ ЛАЛЕВИЋ

послије подужег и тешког боловања, у 68 години свога живота, 2 фебруара текуће године, преселио у вјечност.

Приликом овог нашег великог губитка примили смо многа утјешна телеграфска саучешћа, за која из дубине душе и срца захваљујемо: Његовом Високопреосвештенству г. Митрополиту Митрофану, г. војводи Гавру Вуковићу, г. Ђуру Поповићу главном школском надзорнику, господи докторима Ковачевићу и Радуловићу, г. Митру Ђуровићу биоградском правнику, г. поручику Вешовићу, господи протојерејима Новици Симићу и Павићу Петровићу и свештеницима: Јоксиму Минићу, Илији Поповићу, Саву Рубежићу, господи учитељима: Чукићу, Симоновићу, Ћулафићу, Булатовићу, Минићу, Вукотићу, Савићу, Мил. Драговићу, господи телеграфистима: Шкеровићу, Секулићу, Гарчевићу, господи трговцима: Петру Даљевићу и Симу Поповићу, г. официру Шаулићу.

Нијесмо у стању изразити нашу благодарност браћи Васојевићима, како на посјетама при боловању драгог нам покојника, тако и на величанственој пратњи, за које им остајемо вјечито благодарни.

Понаособ благодаримо: Госп. Војводи Лакићу Војводићу са свим војним главарима, г. Јеврему Бакићу, окружном капетану, са свим грађанским чиновницима. г. проту Бојовићу са овдашњим свештенством, г. попу Јосифу Бојовићу и господи учитељима Ђурђевих стубова, госп. учитељима Андријевичке и Полимске школе, који са ученицима овдашње школе тужни спровод увеличаше. Хвала г. ађ. Савичићу за надгробни говор. Незаборављена хвала грађанству Андријевичком на многобројним посјетама у болести и свесрдном саучешћу у нашој големој жалости.

Андријевица, 6 фебруара 1898.

Ожалошћени:

Супруга **Марица**, синови **Богдан, Стефан, Илија и Лука**, синовац кап. **Вуксан Раичевић**, у име цијелог браства.

ОБЈАВА.

Возна пошта полази сваки дан од Цетиња за Котор у подне — осим: *сриједе* кога дана полази у 8 сати у јутро и стиже у Котор у 2 сата по подне, има везе са брзовозним паробродом Унгар.-Хрв. Друштва који полази исти дан у 3 сата по подне из Котора за Ријеку (Фјуме) и осим петка ког дана полази у 10 сати прије подне и стиже у Котор у 4 сата по подне, има везе са брзовозним парабродом Лојидовог Друштва, који полази исти дан у 6 сати по подне из Котора за Трст.

Из *Котора* за Цетиње возна пошта полази сваког дана у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати прије подне.

Из *Цетиња* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне и стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Из *Подгорице* за Цетиње полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже на Цетиње у 11 сати пр. подне.

Из *Подгорице* за Никшиће полази сваки дан у 5 сати у јутро и стиже у Никшиће у 11 сати пр. под.

Из *Никшића* за Подгорицу полази сваки дан у 12 сати на подне, стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Цетиње, 12 септембра 1897.

Управа
Књ. Цр. Пошта и Телеграфа.

Уредник: **Др. А. Томановић** Издавалац: **Државна Штампарија.** У К. Ц. Државној Штампарији.